

Henn Põlluaas
Riigikogu Kantselei
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 03.07.2019 nr 1-6/19-56/4
Meie 22.08.2019 nr 9.2-4.3/14-
20/01/4476-2

Vastus Eesti Vabaerakonna 01.07.2019 selgitustaotlusele

Austatud härra Põlluaas

Esitame vastused 1. juulil Riigikogu juhatusele esitatud Eesti Vabaerakonna arupärimisele, mille Riigikogu edastas vastamiseks rahandusministeeriumile ja mis puudutavad Euroopa Liidu toetuste taotlemisel ja rakendamisel Eesti kaheks piirkonnaks jaotamist.

1. Küsimused SKT prognoosist Eesti piirkondades

Esmalt osundame mõnele ebatäpsusele punktis 1 esitatud arutluskäigus. Need on olulised Teie poolt tehtud järelduste tegemisel ja hinnangute andmisel.

Teises lõigus on väidetud, et vähem arenenud piirkondade maksimaalne ühtekuuluvuspoliitika vahendite maht on perioodil 2014-2020 piiratud kõigile selle grupi regioonidele 2,59% tasemel riigi SKPst. Maksimaalne raha maht ei ole piiratud eraldi regionide tasemel, vaid riigi tasemel. Käesoleval perioodil on üldine maksimaalne vahendite maht **2,35%** riigi SKPst (kõikide regionide peale kokku olenemata regionide arengutasemest) ning neljale riigile (EE, LV, LT, HU, s.o riigid, kelle SKP kasv 2008-2010 keskmisena oli madalam kui -1%) on kehtestatud erandina lagi tasemel 2,59% SKPst. **Järgmisel perioodil seisab ees märkimisväärne maksimaalse ühtekuuluvuspoliitika vahendite mahu langetamine SKPsse olenemata riigi regionide jaotusest või arengutasemetest.** Euroopa Komisjoni ettepanekul oleksid uued maksimaalmäärad vastavalt: 2,3% SKPst kõige vaesematele riikidele (RKT alla 60% EL keskmisest); 1,85% SKPst 60-65% tasemel riikidele ning **1,55% SKPst riikidele, kelle RKT on üle 65% EL RKTst inimese kohta ostujõudu arvestades – sellesse gruppi kuuluvad ka nt Eesti, Leedu, Ungari, Poola jt** (võimalik, et ka Läti, kui aluseks võetakse 2015-2017 statistika 2014-2016 statistika asemel).

Samas lõigus on väidetud, et Eesti on saanud käesoleval perioodil maaelu arengu vahendeid 823 mln eurot. Juhime tähelepanu, et Eestile on eraldatud 726 mln maaelu arengu fondi vahendeid, mida Eesti riik on vabatahtlikult otsustanud suurendada tasemeni 823 mln eurot ümbertõstmisega otsetoetuste eelarvest. Kas järgmisel eelarveperioodil valitsus vahendeid ümber tõstab ja millises ulatuses, selgub pärast pikaajalise eelarve läbirääkimiste lõppu ning ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava koostamist.

Sama alapunkti kolmandas lõigus on toodud, et üleminekupiirkondade riikliku kaasrahastamise miinimumkohustus on praegusel perioodil 45%. Tegelikult on see tasemel 40% piirkondadele, kes on üleminekukategoorias juba pikemat aega ning 20%

piirkondadele, kes olid vähem arenenud perioodil 2007-2013. **Eesti taotleb järgmisel perioodil üleminekupiirkondadele, kes 2014-2020 on vähem arenenud, sarnase reegli jätkumist (st kaasrahastamise määra madalamal tasemel kui teistele üleminekupiirkondadele)** ning selle saavutamine on suhteliselt tõenäoline (kuid täielik kindlus saabub läbirääkimiste lõppedes). Täpsustuseks veel, et neljandas lõigus toodud enamarenenud piirkondade

kaasrahastamise miinimummäär on üldjuhul praegusel perioodil 50%, mitte 60% nagu lõigus väidetud.

Vastusena küsimusele, miks käsitleb Eesti Vabariik Eesti piirkondi üleminekupiirkonnana, kuigi Harjumaa-välise Eesti arengutase on alla 60% EL keskmisest, tuleb rõhutada, et see tuleneb otseselt Eesti majandusarengu tasemest ning Teie arupärimiseski viidatud kehtivast NUTS¹ klassifikaatorist. Põhjalikult vastab Teie poolt esitatud küsimusele 22.02.18 Rahandusministeeriumi blogipostitus „Kas tõmmata punane joon läbi Eesti?“ (<https://blogi.fin.ee/2018/02/kas-tommata-punane-joon-labi-eesti/>). Kokkuvõtlikult tuleb rõhutada, et:

- (a) Eesti rahvaarv ei vasta kahe piirkonnana NUTS2 klassifikaatori ühele põhireeglile, et piirkonna rahvaarv peab olema vähemalt 800 tuhat elanikku (Eesti piirkonnad ei vasta ka sellest reeglist erandite tegemise kriteeriumitele) ning et riigi regionide keskmine elanike arv peab olema samuti vähemalt 800 tuhat elanikku;
- (b) isegi, kui teoreetiliselt Eesti rahvaarv vastaks kriteeriumitele, ei oleks Eestil võimalik saada märkimisväärselt suuremat toetusmahu võrreldes komisjoni praeguse ettepanekuga, sest kehtib toetusmahu „põrand“ -24% võrreldes käesoleva perioodiga ning „lagi“ **1,55% SKPst** (vt ka alapunkt 2);
- (c) valitsusel on pädevus suunata Eesti-siseste regionaalsete erisuste vähendamise meetmeteks senisest enam vahendeid ka Eestit ühe NUTS2 piirkonnana käsitledes.

Kui pikaks ajab võib Harjumaa-väline Eesti jääda vähem arenenud piirkonnaks, on keeruline täpselt vastata, sest ei Eesti ega EL ametiasutused ei koosta ametlikku SKP/ *per capita* **PPS** pikaajalisi prognoose maakondade lõikes. Rahandusministeeriumi hinnangul võib ülejäärgmise (2028+) EL eelarveperioodi alguseks Eesti tervikuna jõuda lähedale 90% tasemele EL SKPst inimese kohta PPS. **Eesti-siseseid seniseid arenguerisusi arvesse võttes võib seega Harjumaa-väline Eesti arengutase olla tõenäoliselt ka veel 2028-2034 perioodil alla 75% EL keskmisest.** Silmas tuleb pidada, et võivad muutuda ka piirkondade jaotamise piirid ehk 75% tase võib samuti muutuda ning toetuste jaotusvalem (nt perioodiks 2021-2027 on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku tõsta enam arenenud regionide alumist lävendit 90%-lt 100%-le, samuti väheneb veidi SKP osakaalu toetussummade arvutamisel).

2. EL struktuurifondide toetustasemetest

Nagu ka eelpool välja toodud, on perioodi 2021-2027 ühtekuuluvuspoliitika vahendite maht Eesti arengutasemega riigile (olenemata regionaalsest jaotusest) piiratud **1,55% tasemega riigi SKPst**. Seega ei saaks isegi muude tingimuste täidetuse korral moodustada Eestile eraldatavad vahendid rohkem kui 3,01 miljardit eurot **2018.a. hindades** (*mida korrigeeritakse hiljem jooksvateks hindadeks 2% aasta-deflaatoriga*). Kõikide arvutuste alusena on kasutatud Euroopa Komisjoni mais 2018 (mil esitati pikaajalise eelarve ametlik ettepanek) kehtinud pikaajalise SKP reaalkasvu prognoosi andmeid, mis Eesti kohta olid perioodiks 2021-2027 järgmised: 1,5% 1,3% 2,2% 2,1% 2,0% 2,0% 2,0%. (allikas: Komisjoni dokument nr WK 6529/2018 INIT, mis on ametlik riikliku jaotuse arvestamise alusandmete allikas). Seetõttu saab maksimaalselt praegu läbirääkimiste aluseks olevate tingimuste alusel Eesti toetustasemetete maht olla 2018.a. püsihindades ligikaudu 95 mln euro võrra suurem võrreldes

¹ Nomenclature of territorial units for statistics

Komisjoni poolt Eestile tehtud ettepanekuga (ükskõik kuidas Eestit piirkondadena klassifitseerida).

Rõhutame, et vastavalt valitsuse ametlikule seisukohale **jätkab Eesti jõuliselt läbirääkimistel seisukoha väljendamist, et ühtekuuluvuspoliitika vahendite maksimaalne vähenemine võrreldes kehtiva perioodiga peab olema sujuvam (ehk vähem kui -24% püsihindades). Leiame, et nii on võimalik efektiivsemalt kaitsta sama eesmärki – maksimeerida**

ühtekuuluvuspoliitika vahendeid Eesti jaoks (sest nn „põranda“ reegel on ülimuslik „lae“ reegli suhtes nendes olukordades, kus nad satuvad konflikti). Mida sujuvam on maksimaalse languse reegel, seda suurem oleks Eesti ühtekuuluvuspoliitika koguümbrik 2021-2027.

Eesti seisukohti kujundades tuleb igal juhul silmas pidada, et EL eelarvevahendid on Brexiti ning uute prioriteetide nagu nt sisejulgeolek või teadus ja innovatsioon mahu kasve arvestades piiratud ja ühtekuuluvuspoliitika vahendite teatud ulatuses vähenemisega tuleb arvestada.

3. Struktuurifondide kaasfinantseerimisest

Väidate oma pöördumises, et Eesti riigi kohustuslik siseriiklik toetuste kaasfinantseerimismäär tõuseb seniselt 15%-lt 45%-ni. See väide ei vasta tõele, sest **kaasfinantseerimismäärades ei ole perioodiks 2021-2027 kokku lepitud**. Euroopa Komisjon on esitanud struktuurifondidega seotud määruste eelnõud, mis sisaldavad mh tingimust, et Eestile tõuseks minimaalne kaasfinantseerimismäär kuni 45%-ni (Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi puhul 45%; Ühtekuuluvusfondi puhul 30%). Kaasfinantseerimise määra tõusu on Euroopa Komisjon välja pakkunud ka Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi puhul. Juhime tähelepanu, et vastavate määruste eelnõude, sh kaasfinantseerimise määrade üle toimuvad hetkel läbirääkimised Euroopa Liidu Nõukogus ja Parlamendis, kes on antud määruste eelnõude osas kaasseadusandjad.

Vabariigi Valitsus on kinnitanud läbirääkimisteks 8. novembril 2018 „Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika raamistiku ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisade rahastamisvahendi ühissätete kohta aastatel 2021–2027“, mille kohaselt leiab Vabariigi Valitsus, et **Eestile rakenduv kuni kolmekordne omapanuse kasv ebaproportsionaalne ning Eesti olulisemaid prioriteete on saavutada sujuvam omapanuse kasv üleminekupiirkonnaks saavatele regioonidele**. Sellest lähtub Eesti ka määruste eelnõude läbirääkimisel. Eesti koos mitmete teiste liikmesriikidega (sh Läti ja Leedu) ei toeta Euroopa Komisjoni ettepanekut kaasfinantseerimise määra osas.

Olete palunud esitada detailsed arvandmed ja arvutuse käik finantsperioodi 2021-2027 ELi struktuurifondide Eesti riigi poolsest kaasfinantseerimise kohustustest kõikide fondide lõikes. Detailseid arvandmeid struktuurifondide (Euroopa Sotsiaalfond, Euroopa Regionaalarengu Fond ja Euroopa Ühtekuuluvusfond) kohta ei ole võimalik esitada, kuivõrd:

- 1) Ei ole kokku lepitud, milline saab olema lõplik minimaalne kaasfinantseerimise määr;
- 2) Ei ole kokku lepitud Euroopa Liidu eelarveraamistikus 2021—2027 tervikuna, sh Eestile eraldatavates struktuurifondide mahus;
- 3) Kas ja kui palju kasvab Eesti riigi poolne kaasfinantseerimise määr ning kuidas see jaotub riigieelarvelise kaasfinantseerimise või ja erasektorist toetuse saajate vahel sõltub perioodil 2021-2027 toetatavatest meetmetest ja tegevustest (nt ettevõtete toetamisel jääb üldjuhul toetuse määr riigiabi reeglite tõttu alla 50%, sh käesoleval perioodil), milles pole veel kokku lepitud.

Seega on igasugused arvutused spekulatiivsed. Seda arvesse võttes on rahandusministeerium võimalikku Eesti riigi poolse kaasfinantseerimise määra kasvu hinnanud järgmiste eelduste alusel:

- 1) Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt oleks Eestile perioodil 2021-2027 eraldatav Euroopa Liidu eelarvest struktuurifondide maht 2,957 mld EUR jooksevhindades;
- 2) Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt oleks Eestile maksimaalne EL toetuse määr Ühtekuuluvusfondi puhul 70% ning Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi puhul 55%;
- 3) Toetavate meetmete ja tegevuste struktuur jääb sarnaseks käesolevale perioodile.

Rõhutame veel kord, et **selline arvutus ei peegelda tegelikke kaasfinantseerimise kohustusi perioodil 2021-2027.**

Fond	EL toetus 2014-2020	EL toetuse ettepanek 2021-2027	Tegelik EL toetuse määr 2014-2020	EL toetuse minimaalne määr ettepanek 2021-2027	Eesti riigi poolne kaasfinantseerimine 2014-2020	sh avalik sektor (riigieelarveline rahastamine, KOV rahastamine, muu avalik sektor)	sh erasektor	Eesti riigi poolne võimalik kaasfinantseerimine 2021-2027 (hõlmab nii riigieelarvelist kaasrahastamist kui erasektorist toetuse saajate omanust)	Riigi poolse kaasfinantseerimise võimalik kasv 2021-2027	sh avalik sektor (riigieelarveline rahastamine, KOV rahastamine, muu avalik sektor)	sh erasektor
ERF	1 861 084 020	1 651 000 000	75,70 %	55%	597 433 853	47%	53%	1 350 818 182	753 384 329	353 159 458	400 224 871
ESF	576 583 967	492 000 000	84,52 %	55%	105 615 654	99%	1%	402 545 455	296 929 801	294 518 079	2 411 722
ÜF	1 061 534 677	814 000 000	70,07 %	70%	453 427 615	37%	63%	348 857 143	-104 570 472	-38 499 648	-66 070 825
Kokku	3 499 202 664	2 957 000 000	75,16 %	58,45%	1 156 477 122	48%	52%	2 102 220 779	945 743 657	609 177 889	336 565 768

Tabel 1. Võimalikud muutused Eesti riigi poolse kaasfinantseerimise määras perioodil 2021-2027 Euroopa Komisjoni ettepaneku ja perioodi 2014-2020 toetuste jaotuse alusel.

Arvutust, kuidas jaguneksid Eesti riigi pooled kaasfinantseerimise summad Tallinna või Tallinna ja Harjumaa ning ülejäänud Eesti vahel ei ole võimalik teha. See sõltub väga oluliselt toetatavate meetmete tegevuste sisust ja jagunemisest Eesti siseselt, muudest allikatest rahastatavatele toetusmeetmetele jne. Nii nagu ka käesoleval perioodil, on ka järgmisel perioodil võimalik toetuse saajate omanust erinevate meetmete lõikes diferentseerida, sh geograafiliselt ja arvestades konkreetse sihtgrupi finantsvõimekusega.

4. perioodi 2021-2027 kaasfinantseerimise lisakohustuste kajastamisest riigi eelarvestrateegias 2020-2023

Väidate arupärimises, et Eesti riik kaotab oma majandusterritooriumi mitte kaheks jagamisest nii EL struktuurifondide toetustaseme alanemise kui kohustusliku kaasfinantseerimise omaosaluse tõusu näol EL finantsperioodil 2021-2027 rohkem kui 1 miljard eurot. See väide ei vasta tõele (vt ka vastus küsimusele 2). Võimalikku minimaalse omapanuse kasvu ehk võimendust saadavale toetusele aga ei ole käsitletav „kaotusena“.

Võttes arvesse, et:

- 1) Ei ole kokku lepitud, millised saavad olema lõplikud minimaalsed kaasfinantseerimise määrad;
- 2) Ei ole kokku lepitud Euroopa Liidu eelarveraamistikus 2021—2027 tervikuna, sh Eestile eraldatavates struktuurifondide mahus;
- 3) Kas ja kui palju kasvab Eesti riigi poolne kaasfinantseerimise määr ning kuidas see jaotub riigieelarvelise kaasfinantseerimise ja erasektorist toetuse saajate vahel sõltub perioodil 2021-2027 toetatavatest meetmetest ja tegevustest, milles pole veel kokku lepitud;

Riigi eelarvestrateegias 2020-2023 on eelarvepositsiooni eesmärgi puhul arvesse võetud tuluna, et perioodi 2021-2027 struktuurifondide toetuseid laekub 600 miljonit EUR, ja kuluna 49,5 mln EUR toetuste kaasrahastamiseks riigieelarvest. Struktuurifondide kasutamiseks perioodil 2021-2027 ei ole maksutõuse, laenamist, avalike teenuste piiramist vms eelarvestrateegias kavandatud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Martin Helme
rahandusminister

Magnus Urb 611 3534
Magnus.Urb@fin.ee

Pille Pruunsild 611 3013
Pille.Pruunsild@fin.ee

Lisaadressaadid:

Vahur Kollom

Eesti Vabaerakond

vahur.kollom@vabaerakond.ee